

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

TOSHKENT DAVLAT O'ZBEK TILI VA ADABIYOTI UNIVERSITETI

"TASDIOLAYMAN"

Rektor _____ Sh.Sirojiddinov

2019 yil "1" 07

"KELISHILDI"

Oliy va o'rta maxsus ta'limg vazirligi

2019 yil "4" 10

Ro'yxatga olindi: № BD-5120100-2.10

2019 yil "17" 08

MUTOLAA MADANIYATI VA IFODALI O'QISH
FAN DASTURI

Bilim sohasi:	100000 – Gumanitar soha
Ta'lim sohasi:	120000 – Gumanitar fanlar
Ta'lim yo'nalishi:	5120100 – Filologiya va tillarni o'qitish (o'zbek tili)

Fan dasturi Oliy va o'rta maxsus, kush-hunar ta'limi yo'nallishlari bo'yicha O'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashiruvchi Kengashning 2019 yil "17" 08 dagi 4-sonli bayonnomasi bilan ma'qillangan.

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining 2019 yil "4" 10 dagi 892-sonli buyrug'i 2 ilovasi bilan fan dasturlari ro'yxati tasdiqlangan

Fan dasturi Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universitetida ishlab chiqildi.

Tuzuvchilar:

- O. Usmonov – Alisher Navoiy nomidagi TDO'TAU Adabiyot nazarisi va zamonaliviy adabiy jarayon kafedrasi dotsenti, filologiya fanlari nomzodi
G.Ashurova – Alisher Navoiy nomidagi TDO'TAU "O'zbek adabiyoti tarixi va folklor" kafedrasi dotsenti, filologiya fanlari nomzodi

Taqrizchilar:

- B. To'xliyev – Toshkent davlat Sharqshunoslik instituti professori, filologiya fanlari doktori
O.Tojiboyeva – Alisher Navoiy nomidagi TDO'TAU o'qituvchisi

Fan dasturi Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti Kengashida ko'rib chiqilgan va tavsiya qilingan (2019-yil "1" 07 dagi "11" -sonli bayonnomasi).

R. ill. shay

A. P. Ilyasov
Dr

Maff

I. O'quv fanining dolzarbliji va oliv kasbiy ta'limdagi o'rni

"Mutolaa madaniyati va ifodali o'qish" fani nutq tuzish va ifodali o'qishga o'rgatishni, mutolaa madaniyatining talablari, qonun-qoidalarini o'zlashtirishni, o'g'zaki va yozma nutq me'yorlari bo'yicha muayyan ko'nikma hosil qilishni maqsad qiladi. "Mutolaa madaniyati va ifodali o'qish" fani "Yozma nutq me'yorlari", "Davlat tilida ish yuritish", "Hozirgi o'zbek adabiy tili", "Darslikdan foydalanish metodikasi", "Adabiyot nazariyasi", "Aruz va mumtoz poetikaga kirish", "Mumtoz adabiyot tarixi", "Sotsiologiya", "Psixologiya" fanlari bilan aloqador. Fan badiiy asar mohiyatini teran tushunish, tahlil qilish, yozuvchi yoki shoir g'oyaviy-badiiy niyatini ilg'ash, mumtoz asarlar matni ustida ishlash hamda ularni sharhlab o'qishda talabalarni zarur bo'lgan bilimlar bilan qurollantiradi.

Ushbu fanni o'qitish orqali o'zbek tili va adabiyotini tarixiy va nazariy poetika, jahon adabiyoti kontekstida tushunadigan, og'zaki va yozma nutqi ravon, barmoq va aruz vaznidagi she'rlarni, badiiy matnni ifodali o'qiy oladigan, mutolaa madaniyati va notiqlik san'ati bo'yicha bilim, ko'nikma va malakalarni egallagan, zamonaviy ta'lim texnologiyalarini chuqur o'zlashtirgan, davr talablariga javob beradigan yuksak malakali pedagog kadrilar va ilmiy xodimlar tayyorlash ko'zda tutiladi. Ushbu fanni filologiya va tillarni o'qitish (o'zbek tili) ta'lim yo'nalishi ikkinchi kurs talabalariga o'qitish maqsadga muvofiq. -

II. O'quv fanining maqsadi va vazifasi

"Mutolaa madaniyati va ifodali o'qish" modulining maqsadi e'tiborni jalb qilish mohiyatiga ega bo'lgan nutq yaratish, ifodali o'qish, me'yoriylikka asoslangan og'zaki va yozma nutq ko'nikmalarini shakllantirishdan, mutolaa texnologiyalarini o'zlashtirishdan iborat. Ushbu fan doirasida **talaba**:

- "Mutolaa madaniyati va ifodali o'qish" fani G'arb va Sharqdagi mutolaa madaniyati va voizlik san'ati taraqqiyoti tarixi, notiqlik san'ati, notiqlar faoliyatini;
- nutq bo'limlari, ifodali o'qish va notiqlik san'atining asosiy tushunchalarini;
- ifodali o'qish fani asoslarini;
- nutq madaniyatining umumiyy va o'ziga xos xususiyatlarini;
- nutq sifatlari haqidagi muhim ma'lumotlarni;
- mutolaa, ifodali o'qish va nutq madaniyatining shaxs ma'naviy qiyofasini belgilovchi omillardan biri ekanligini **bilishi**;
- adabiy til me'yorlariga amal qilish;
- rasmiy muloqot madaniyati talablarini anglash;
- nutq sifatlarni belgilash;
- notiqliknинг asosiy talablarini belgilash;
- nutq madaniyati talablariga amal qilish **ko'nikmalariga**;
- til va madaniyat munosabatlarini anglash;
- nutqni adabiy til me'yorlariga amal qilgan holda namoyon etish;
- nutqni ta'sirchan, auditoriya e'tiborini tortadigan darajada obrazli tarzda ifoda etish **malakalarini egallashlari zarur**.

III. Asosiy nazariy qism (ma’ruza mashg’ulotlari)

I modul. Mutolaa madaniyati

1-mavzu. “Mutolaa madaniyati” fanning predmeti

Mutolaa madaniyati fani o‘zining qadim ildizlariga ega ekanligi, uning manbalari, adabiyot materiallari ekanligi, badiiy asardagi matn kompozitsion qismlar so‘z, jumla, tovush va matn semantikasi fanning asosiy predmeti bo‘lib xizmat qilishi. Mutolaa madaniyatining kitobga qiziqishni, odamlarning adabiyotlar bilan kengroq tanishish rag‘batini oshirish, kitob bilan ishlashda maxsus bilimga ega bo‘lish, shuningdek, axborot manbalaridan to‘liq foydalanishga yordam beruvchi ko‘nikma va malakalarga ega bo‘lishni taqozo etishi. Kitobni tanlash, uni tez o‘qish, avaylab saqlash, shaxsiy kutubxona tashkil etish, o‘qilgan kitoblarni boshqalarga tavsiya eta olish ham mutolaa madaniyati shartlari ekanligi.

2-mavzu. Mutolaa va voizlikning Sharq va G‘arb madaniyati tafakkurida tutgan o‘rni

Mutolaa arabcha “mutolaa” – o‘qish, o‘qib-o‘rganish ma’nolarini anglatishi, voizlik esa Sharq va G‘arbda boshqa-boshqa tushunchalar o‘laroq talqin qilinishi. Ritorika tushunchasi asosida nutq, notiqlik degan mazmun yotishi, bunda asosan nutqdagi marom e’tiborga olinishi. Va’z va voizlik esa sharqona pand-nasihat – didaktikaga asoslanishi.

3-mavzu. Mutolaa madaniyati mazmuni

Mutolaa madaniyati va ifodali o‘qish. Adabiy turlar va janrlar. Epik asarlarda badiiy nutq masalasi. Qahramon etikasi va notiqlikaro munosabat haqida. Personaj nutqida muallif axloqiy qarashlarining aks etishi. Liro-epik asarlarni mutolaa qilishda ritmnning o‘rni. Epik asarlarni mutolaa qilishda ritmli nasr – sajning o‘rni. Sajlji o‘qish notiqlik madaniyatini rivojlantiruvchi muhim omil sifatida. Dramatik asarlarda notiqlik va deklorativ bayonning ahamiyati.

Aruz alifbosi. Aruz vazni nazariyasi. Badiiy asar mutolaasi. Badiiy asar mutolaasiga qo‘yiladigan talablar.

4-mavzu. Badiiy asar retsepsiysi

Badiiy asarni o‘qish, qabul qilish va estetik o‘zlashtirishning nazariy kriteriyalari. Retsepsion estetika estetika va adabiyotshunoslikka doir alohida yo‘nalish ekanligi. Retsepsiya va germenevtika. Retsepsiya va psixologizm. Retsepsiya va muallif biografiyasi. Falsafiy tafakkurning retsepsiya jarayonida muhim o‘rin tutishi. Badiiy qabullahda milliy ma‘naviyat, milliy o‘zlik tushunchasining ahamiyati.

5-mavzu Mutolaa texnologiyasi

Mutolaa texnologiyasi deganda o‘quvchi tomonidan matnni tushunish, o‘zlashtirish usullarining anglanishi. Bu jarayonning sifat va miqdor yo‘nalishlari mavjudligi. Kitobxonning matnni qanchalik darajada anglaganligi hamda

anglaganlarini hayotga qanchalik tafbiq eta olishi sifat yo‘nalishi ekanligi, o‘quvchining tez yoki sekin o‘qishi esa uning miqdoriy jihatini ko‘rsatishi.

6-mavzu. Mutolaa jarayonida jumla, so‘z va tovushning vazifasi

Mutolaa jarayonida jumla, so‘z va tovushning vazifasi bir nechta bosqichlardan iborat ekanligi. Birinchi bosqichning psixologik funksiyaga yo‘naltirilishi. Bunda jumla va so‘zning psixologik ta’sir kuchiga ega bo‘lishi. Ikkinchidan, ayni matn bo‘laklarining semantik-struktural vazifalarini bajarilishi. Uchinchidan, obraz mohiyatini ochishda va tushunib yetishda jumla, so‘z va tovushning zarur retseptiv kompnetnt vazifasini bajarishi.

7-mavzu. Mutolaa madaniyati va adabiyot munosabati

Mutolaa madaniyatining adabiyot bilan bevosita bog‘liqligi unda badiiy adabiyotda qo‘llaniladigan poetik ushub va badiiy san’at shakllarining izchil qo‘llanilishi mutolaa madaniyatida ham adabiyotdagi kabi obrazli tafakkurnining yetakchi ekanligi. Qadim Yunon ritorika fanining bevosita epos va dramalar tahlili asosida shakllanganligi. Sharq voizligi mohiyatida ham Sharq mumtoz badiiy tafakkuri turishi.

8-mavzu. Epik ijodda nutq va mutolaa masalasi

Epik ijod namunalarining mutolaa san’ati bilan mushtarak holatda yashashi qonuniyligi. Mutolaa jarayonida notiqlikka xos marom, ohang, urg‘u, talaffuz va ifodaning muhim retseptiv vazifa bajarishi. Epik ijodda ham nutqning obrazlar, personajlar, ifoda shakllari, pafos bilan bog‘liq ko‘rinishlari uchrashi.

II modul. Ifodali o‘qish

9-mavzu. Ifodali o‘qishning maqsad va vazifalari

Ifodali o‘qihning maqsad va vazifalari, mazmun-mundarijasi, badiiy adabiyotning estetik ta’sir kuchini reallashtirishda ifodali o‘qishning o‘rni va roli. Ifodali o‘qih va notiqlik san’atining shakllanish tarixi. Notiqliklilikning yuzaga kelish omillari.

10-mavzu. Qadimgi Yunoniston notiqlik san’ati

Yunon notiqligi. Qadimgi Yunoniston – notiqlik san’atining vatani. Qadimgi Gretsiyada notiqlar faoliyati. Xalq yig‘inlarining notiqlik san’atini shakllantirishdagi o‘rni. Ijtimoiy-siyosiy masalalarda omma e’tiborini tortishning muhimligi. Fikr va g‘oyalarni to‘g‘ri va ta’sirchan ifodalashning ahamiyati. Huquq tizimida notiqliknинг o‘rni. Yunon ritorlarining og‘zaki va yozma nutq ko‘nikmalarini egallahdagi faoliyatları. Falsafa maktabalarining notiqlik san’atiga munosabatlari.

Aristotelning notiqlik san’ati taraqqiyotidagi xizmatları.

Rim notiqlik san’ati. Rim notiqlik mifikalarning o‘ziga xosliklari. Sitseronning notiqlik san’ati haqidagi qarashlari. Notiqlarning vazifalari.

11-mavzu. Sharq notiqlik san'ati

Sharqda voizlik san'ati. Sharq notiqligi haqida ma'lumot. Sharq voizlarining qarashlari. Mumtoz asarlarda voizlik san'atining ulug'lanishi. Qozi O'shiyning notiqlik mahorati. Husayn Voiz Koshifiy asarlarida so'z san'ati so'zlovchi madaniyati haqida. Kaykovusning "Qobusnomá" asari.

12-mavzu. Ifodali o'qishda nafas, ovoz va talaffuzning o'rni

Ifodali o'qishda nafasdan to'g'ri foydalanish. To'g'ri talaffuz ifodali o'qishning asosi. Ifodali o'qishda ovozning ahamiyati. Og'zaki nutq xususiyatlari. To'g'ri talaffuz me'yordi. O'zbek tilida urg'u. Olinma so'zlar talaffuzi.

13-mavzu. Ifodali o'qish vositalari

Urg'u va bo'g'in turlari. So'z urg'usi. Sintagma urg'usi. Ayiruv urg'usi. Emfatik urg'u. Pauza. Pauza turlari. Grammatik pauza. Nuqta qo'yilgan o'rindalar. So'roq belgisi qo'yilgan gaplarda pauza. Ifodali o'qishda pauzaning ahamiyati.

14-mavzu. Intonatsiya, temp va ritm ifodali o'qishning muhim vositalari sifatida

Intonatsiya va intonatsion vositalar haqida. Temp, nutq tempini belgilovchi vositalar. Ritorik murojaat. Parallelizm. Anafora. Ritm. Band ritmi. Alliteratsion ritm. Anafora ritm.

15-mavzu. Lirik va dramatik asarlarda marom va ohang

Lirik janrlar asosida marom (ritm) va ohang turishi, voz nutqida ham marom va ohang ishtirokiga alohida e'tibor qaratilishi. Ritor tanlagan mavzuga qarab lirik janrlarga xos tez, sekin, yuqori, yoki past ohanglarning o'rin almashinib turishi. She'r vaznlariga xos marom, nutq materiali semantikasiga bevosita ta'sir etishi. Dramatik asarda marom va ohangning yetakchi mavqedasi turishi. Dramatik asardagi muallif nutqi asosiy marom va ohang reguliyatori vazifasini bajarishi. Qahramonlararo dialogda monolog va ichki nutq talqinida notiqlik san'atiga xos marom o'zgarishlarining muqarrarligi. Shu nuqtayi nazardan voizlik va dramatik janrlar mustahkam aloqaga ega bo'lishi.

16-mavzu. Epik ijod namunala'rini ifodali o'qish

Epik ijod namunalarini ifodali o'qish jarayonida notiqlikka xos marom, ohang, urg'u, talaffuz va ifodaning muhim retseptiv vazifa bajarishi. Epik ijodda ham nutqning obrazlar, personajlar, ifoda shakkari, pafos bilan bog'liq ko'rinishlari uchrashi.

17-mavzu. Ifodali o'qishda yuz ifodasi va harakat.

Ifodali o'qishda yuz ifodasi. Ifodali o'qishda ko'z, qosh, qo'l va bosh harakatlarining ahamiyati.

IV. Amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar.

Amaliy mashg'ulotlarini tashkil etish bo'yicha kafedra professor-o'qituvchilari tomonidan ko'rsatma va tavsiyalar ishlab chiqiladi. Talabalar darslarni, alohida mashg'ulotlarni tashkil qilishda foydalaniladigan didaktik materiallarni tayyorlash, ularni rejalashtirish hamda bevosita amaliyotda qo'llash bo'yicha amaliy topshiriglarni bajarishadi.

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

I modul. Mutolaa madaniyati

1. Alpomish dostoni mutolaasi va tahlili.
2. Imom al Buxoriy hadislarini o'qish va talqin qilish.
3. "Masnaviy ma'naviy"da botiniy ma'no talqini.
4. "Qutadg'u biling" asari mutolaasi va tahlili.
5. Atoiy, Lutfiy, Sakkokiy g'azallaridan yod olish.
6. Alisher Navoiyning "Xamsa" dostonlaridan yod olish.
7. Z.M.Boburning "Boburnoma" asarini mutolaan qilish.
8. Abdulla Qodiriy "O'tkan kunlar" asari tahlili
9. Erkin Vohidov she'rlaridan yod olish
10. Abdulla Oripov she'rlaridan yod olish
- 11.O'tkir Hoshimov "Tushda kechgan umrular" asari mutolaasi va tahlili
12. Alibek Rustamovning "So'z xususida so'z" asari tahlili.

II modul. Ifodali o'qish

13. Erkin vaznidagi she'rlarni ifodali o'qish.
14. Aruz vaznidagi she'rlarni ifodali o'qish.
15. Hikoyalarni ifodali o'qish.
16. Qissalarni ifodali o'qish.
17. Ertaklarni ifodali o'qish.
18. Nutqdagi tipik xatolar ustida ishslash.
19. Nutq so'zlash jarayonida improvizatsiya.
20. Nutqda badiiylik unsurlari va notiqning so'z qo'llash mahorati.
21. Nutq jarayonida qo'l, bosh harakatlari; imo-ishoralar. Ularning me'yorlariga e'tibor berish.
22. Ommaviy ma'ruzalarda nutq madaniyatiga e'tibor

Izoh: Mazkur ro'yxatdagi mavzulardan amaliy mashg'ulotlar uchun ajratilgan soatlar hajmiga mos holda foydalanish tavsiya etiladi.

V. Mustaqil ta'lim

Talabaga mustaqil ishni tayyorlashda muayyan fanning xususiyatlarini hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalanish tavsiya etiladi:

- Darslik va o'quv go'ilanmalar bo'yicha fan boblari va mavzularini o'rganish.
- Tarqatma materiallar bo'yicha ma'ruzalar qismini o'zlashtirish.
- Maxsus adabiyotlar bo'yicha fanlar bo'limlari yoki mavzulari ustida ishslash.

- Yangi ilmiy adabiyotlarni, adabiy jarayon tendentsiyalarini va estetik tamoyillarni o'rganish.
- Talabaning o'quv-ilmiy-tadqiqot ishlarini bajarish bilan bog'liq bo'lgan fanlar bo'limlari va mavzularni chuqur o'rganish.
- Faol va muammoli o'qitish uslubidan foydalilaniladigan o'quv mashg'ulotlari.
- Masofaviy (distansion) ta'lif.

Mustaqil ta'lif uchun tavsiya etilayotgan mavzulari:

Sofistlar, ularning notiqlik san'ati rivojidagi xizmatlari.

Alisher Navoiy ijodida nutq madaniyati va notiqlik san'ati masalalari talqini.

Navoiyning "Hayrat ul-abror" dostonida so'z, nutq madaniyati haqidagi fikrlar.

Navoiyning "Layli va Majnun" dostonida so'zning ulug'lanishi.

"Mahbub ul-qulub" asarida sharqona muomala madaniyati.

Navoiyning "Mahbub ul-qulub" asarida voizlar tavsifi.

Navoiyga zamondosh voizlar.

Koshifiyning so'z odobi va notiqlik haqidagi qarashlari.

Navoiyning "Majolus un-nafois" asarida voizlar haqidagi ma'lumotlar.

O'zbek xalq maqollarida nutq odobining aks etishi.

Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf – diniy notiqlik vakili sifatida.

Tursunoy Sodiqovaning nutqida sharqona odob masalalarining aks etishi.

Protagor, uning notiqlik sohasidagi xizmatlari.

Platon asarlarida notiqlikka oid qarashlarning aks etishi.

Gorgiy, uning notiqlik san'ati oldidagi xizmatlari.

Plutarx, uning notiqlik san'ati namoyandalari haqidagi ma'lumotlari.

Suqrot, uning notiqlik san'ati oldidagi xizmatlari.

Irshod notiqligi

Qozi O'shiy notiqligi.

Aristotelning notiqlik san'ati ta'lomi.

Platonning notiqlik san'ati haqidagi qarashlari.

Demosfen - buyuk notiq.

Sitseronning notiqlik nazariyasi.

A.Qahhor asarlarida nutq va notiqlik masalalari.

Hadislarda nutq odobi masalalari.

A.Qodiriyning "O'tkan kunlar" romanida o'zbekona nutq odobining aks etilishi.

Ijtimoiy-siyosiy notiqlik.

Akademik notiqlik.

Sud notiqligi.

Diniy notiqlik.

Harbiy vatanparvarlik notiqligi.

Barak Obamaning siyosiy liderligida notiqlik mahorati.

Husayn Voiz Koshifiyning voizlik mahorati.

O'rta asrlarda Markaziy Osiyoda voizlik san'ati rivoji.

Stev Jobsning notiqlik mahorati.

Erkin Vohidovning asarlarida nutq madaniyati masalalari.
Abdulla Oripovning so'z qo'llash mahorati.
Boburning nutq madaniyati to'g'risida qarashlari.
Arastuning ritorika haqidagi ta'llimoti.
Notiq nutqi samarasida nutq texnikasi.
Nutq madaniyati va nutq boyligi.
Nutqning kommunikativ sifatlari.
Ijodkor mahorati va nutq qisqaligi.
Nutq sofligi va uning ma'naviy jihatlari.
Muloqot madaniyati, nutqiy etiket.
O'zbekcha nutq odobi.
Deyl Karnegi va uning notiqlik san'ati haqidagi qarashlari.
Said Ahmadning so'z qo'llash mahorati.
Abdulla Qahhorning notiqlik, til va nutq borasidagi fikrlari.
G'arb mutafakkirlarining notiqlik san'atiga doir o'gitlari.
Konfutsiy ta'lomitida nitq madaniyati masalasi.
Demosfen – ulkan notiq.
Isokrat – notiq va pedagog ritor sifatida.
Improvizatsiyaning notiqlik mahoratidagi o'rni.
Nutq turlari va shakllari.
Adabiy til va nutq madaniyati uyg'unligi.
Adabiy til me'yorlari va nutq madaniyati.
Cherchelning notiqlik mahorati.
Ozod Sharafiddinovning til madaniyati va notiqlik mahorati.

Izoh: Tavsiya qilingan mazkur mavzulardan mustaqil ta'lim uchun ajratilgan soatlar hajmiga mos holda foydalanish mumkin.

VI. Asosiy va qo'shimcha adabiyotlar hamda axborot manbalari

Asosiy adabiyotlar:

1. Махмудов Н. Ўқитувчи нутки маданияти. – Тошкент: Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси нашриёти, 2007.
2. Тұхлиев Б. Ифодали үқиши. – Тошкент: Баёз, 2008.
3. Bekmirzayev N. Notiqlik asoslari.- Toshkent, 2008.

Qo'shimcha adabiyotlar

3. Ш. Мирзиёев. Эркин ва фаровон демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. Т.: Ўзбекистон, 2016.
4. Ш. Мирзиёев. Буюк келажагимизни мард ва олижаноб халқимиз билан бирга курамиз. Т.: Ўзбекистон, 2017.
5. Ш.Мирзиёев. Конун устуворлиги ва инсон манфаатларини таъминлаш – юрга тарақкиётни ва халқ фаровонлигининг гарови. Т.: Ўзбекистон, 2017.
6. Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори “Олий таълим тизимини янада ривожлантириш чора-тадбирлари” түгрисида (Халқ сўзи 2017 йил, 21 апрель).

7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldag'i "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi PF-4947-sonli Farmoni. –T.: O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2017 y., 6-son, 70-modda.
8. Бахтин М. Романда замон ва хронотоп шақлари. Рус тилидан У.Жўракулов таржимаси. – Т.: Akademnashr, 2015.
9. Жабборов Н. Маърифат надир. –Т.: Маънавият, 2010.
10. Жўракулов У. Назарий поэтика масалалари. – Т.: F.Фулом, 2015.
11. Masharipova Z. Ifodali o'qish praktikumi. – Toshkent: Alisher Navoiy nomidagi O'zbekiston Milliy kutubxonasi nashriyoti, 2011.
12. Карнеги Д. Нутқ сўзлаш санъати. – Тошкент: Адабиёт учкунлари, 2018.
13. Исламов Ў. Алишер Навоий асарларида нутқ маданияти талқини. Филол. ф.н. дисс автoreферати.-Тошкент, 2011.
14. Йўлдошев К. Ёниқ сўз. – Т.: Янги аср авлоиди, 2006.
15. Каримов Н. XX аср адабиёти манзаралари.– Т.: Ўзбекистон, 2008.-536 б.
16. Киличев Э., Киличев Б. Нутқ маданияти ва услубияти асослари. – Бухоро, 2002.
17. Маҳмудов Н. Тилимизнинг тилла сандиги. – Тошкент: Faafur Fулом номидаги нашриёт-матбаа уйи, 2012.
18. Маҳмудов Н., Рафиев А., Йўлдошев И. Нутқ маданияти ва давлат тилида иш юритиш. – Тошкент: Чўлпон, 2012.
19. Норматов У. Тафаккур ёғдуси. – Т.: Фикр-медиа, 2005.
20. Орипов Абдулла. Тўлик асарлар тўплами. Тўрт жилдлик. – Т.: F.Фулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 2001.
21. Расулов Р., Хусанов Н., Мўйдинов К. Нутқ маданияти ва нотиклик санъати. – Тошкент, 2006.
22. Рустамий А. Адиблар одобидан адаблар. – Тошкент: Маънавият, 2003.
23. Сайдов У. Нутқ маданияти ва нотиклик санъати. – Тошкент: Академия, 2007. –Б. 224.
24. Тожиев Ё., Маллабоев М. Ўзбек нутқи маданияти ва услубият асослари. – Тошкент: Иктисадиёт, 2006.
25. Холмирзаев Шукур. Уч жилдлик. – Т.: Шарқ. 2003.

Internet ma'lumotlari:

26. www.ziyo.net
27. www.thinsan.com
28. www.uforum.uz
29. www.literature.uz

